

เต๋ากับคุณภาพ

นพ.อหุวัฒน์ ศุภชุติกุล

ขณะที่ขงจื้อพยายามสร้างวินัย จารีตประเพณี กฎเกณฑ์ คุณธรรม ศีลธรรม วัฒนธรรม ในสังคมจีน เต๋ากลับปฏิเสธรูปแบบต่างๆ เน้นความเป็นหนึ่งเดียวของสรรพสิ่งที่โยงใยต่อกัน พุดถึงชีวิตที่เลื่อนไหล ปล่อยให้ เป็นไปตามวิถีธรรมชาติ ปราศจากการเร่งรัดและดัดแปลง พฤติกรรมทางสังคมในปัจจุบันใช้กระบวนการทศนแบบรุก ไปข้างหน้าเสมือนพลังหยาง ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ขณะที่เต๋ำให้ความสำคัญกับพลังหยินซึ่งเป็นการยอมรับ โอบ อุ้ม และนุ่มนวล

ในการพัฒนาคุณภาพที่ผ่านมา เราเน้นเรื่องการวางระบบ มาตรฐาน การปรับเปลี่ยน กันค่อนข้างมาก และต่อมาเราเริ่มมาให้ความสำคัญกับมิติทางด้านจิตวิญญาณในการดูแลผู้ป่วยและในการบริหารจัดการกันมากขึ้น เป็นที่น่าสนใจว่าศาสตร์แห่งเต๋ำจะกระตุ้นให้เราหันมาวางสมดุลของกระบวนการพัฒนาคุณภาพได้อย่างไร แนวคิด เต๋ำบางอย่างอาจจะทำลายสิ่งที่เราปฏิบัติอยู่อย่างหน้ามือเป็นหลังมือ เรามีอาจปฏิเสธัจธรรมที่มีผู้เห็นผลผ่านการปฏิบัติ แต่เราจะผสมผสานแนวคิดที่ขัดแย้งกันเข้ามาสู่การปฏิบัติที่มีคุณค่าได้อย่างไร

เนื้อหาในบทความนี้เลือกสรรมาจากหนังสือ “เต๋ำ มรรควิถีที่ไร้เส้นทาง” ซึ่ง ดร.ประพนธ์ ผาสุขยัตต์ แปล จาก “Tao: The Pathless Path” ของ Osho

“ผู้ที่รับรู้มักตัดสินใจไว้แล้วว่าสิ่งแรกก็คือเขาจะต้องเข้าใจมันให้ได้ก่อนอย่างถ่องแท้เสียก่อน แล้วเขาจึงจะยอม เคลื่อนไหว ซึ่งมันก็ทำให้เขาไม่ได้เคลื่อนไปไหน สิ่งแรกที่ท่านต้องทำก็คือท่านต้องเคลื่อนไหว แล้วความเข้าใจจึง จะตามมา” ความสำคัญอยู่ที่การลงมือทำ แล้วเรียนรู้ให้เข้าใจจากการกระทำนั้น

“ความจริงเป็นสิ่งที่ต้องผ่านการดำรงชีวิตเท่านั้น ไม่ใช่การเรียน เพียงการรอบรู้ไม่ได้หมายความว่าท่าน รู้จักมัน ถ้าท่านต้องการจะเข้าถึงความจริง ท่านต้องรู้วิธีลบล้างสิ่งต่างๆ ท่านจะต้องล้างสิ่งต่างๆ ในสมองออกให้หมด” ขณะนี้เรามีสิ่งที่เกินจำเป็นอยู่ในสมองของเรามากเกินไปหรือเปล่า

“ความสุขที่ได้จากการเปรียบเทียบ เป็นความสุขจอมปลอม” ด้วยแนวคิดนี้ จะทำให้ benchmark เกิด ประโยชน์ในการพัฒนา และไม่ก่อให้เกิดความทุกข์หรือความสุขจอมปลอมได้อย่างไร

“ภาษาไม่ใช่ประตูสู่ความจริง ประตูต้องมาจากความเงียบ เสียงภายในจะต้องไม่มี ท่านจึงจะแจ่มชัดได้” ภาษาคงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับการสื่อสาร แต่จะอย่างไรให้เราแจ่มชัดในคุณภาพได้โดยที่ภาษาไม่เป็น อุปสรรค

“ทัศนคติของเต๋ำคือความร่วมมือร่วมใจ ไม่ใช่ความขัดแย้ง ไม่ใช่การต่อต้านธรรมชาติ แต่เป็นการอยู่กับ มัน เป็นการยอมให้ธรรมชาติเป็นไปตามทางของมัน ร่วมมือกับมัน ไปด้วยกันกับมัน ทัศนคติของเต๋ำจึงเป็นการ

ผ่อนคลายเป็นยิ่ง” แนวคิดนี้จะทำให้เราทำงานเป็นที่มกกันได้ราบรื่นขึ้นหรือไม่ จะนำมาใช้กับเรื่องความเสี่ยงได้หรือไม่

“จงปล่อยให้สิ่งที่เป็นข้อขัดแย้งได้หลอมละลายเข้าเป็นหนึ่งเดียวภายในตัวท่าน ถ้าทำได้เช่นนั้น ท่านจะไปถึงจุดสุดยอด จงอย่าเลือกอันใดอันหนึ่ง ให้เลือกทั้งสองไปพร้อมๆ กัน” เราคุ้นชินกับการเลือกข้างกันมาตลอด ใช่หรือไม่ จะเลือกข้อตรงข้ามเข้ามาหลอมอยู่ในตัวเราได้หรือไม่

“นักบำบัดที่เป็นชาวเต๋า จะเพียงแต่ให้ความรัก ความเข้าใจ ให้ความผืน เขาจะแบ่งปันพลังงานของเขา และเขาจะไม่แทรกแซง ไม่ว่าจะในทางใดก็ตาม” นี่คือนิยามของกัลยาณมิตรที่เขาต้องการในตัวของเขา facilitator, coach และ surveyor หรือไม่

ชายชราพาชายหนุ่มเดินทางมาร้อยไมล์เพื่อมายังรูปปั้นของท่านเหลาจื๋อบนเทือกเขา ซึ่งเป็นตัวแทนทางด้านจิตวิญญาณของเต๋า แล้วก็กล่าวว่า “ถึงเวลาออกเดินทางแล้ว นี่เป็นเพียงแค่การหยุดพักระหว่างทาง จงเดินต่อไป” การเดินทางนั่นเองที่เป็นเป้าหมาย มันไม่มีจุดสุดท้าย มันเป็นนิรันดร์ ฟังดูเหมือนกับการพัฒนาคุณภาพเลยที่เดียว เป็นการเดินทางที่ไม่มีจุดสิ้นสุด ใครที่พยายามถามว่าจะเอาแคไหน จะให้ทำแคไหน จึงมักไม่ได้รับคำตอบ

“เป้าหมายถึงวิถีทาง พวกเขาไม่ได้พูดถึงเกี่ยวกับเป้าหมายใดๆ เลย พวกเขาพูดว่าเป้าหมายจะตามมาเอง ท่านไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับเป้าหมาย ถ้าท่านรู้จักวิถีทางของท่าน เป้าหมายก็อยู่ในนั้น หากท่านไม่หลุดออกไปนอกเส้นทาง ท่านก็กำลังอยู่ที่เป้าหมาย” นี่เป็นการกระตุ้นความคิดที่สำคัญ ถ้าเปรียบวิถีทางคุณภาพคือ core values หากเราไม่หลุดออกจาก core values เราก็กำลังอยู่ที่เป้าหมาย แล้วเราจะทำอย่างไรกับเป้าหมายตัวเลขต่างๆ ที่กำหนดขึ้นมา

“ท่านต้องหาเส้นทางให้เจอ เส้นทางที่ว่าไม่มีอยู่บนแผนที่ เป็นเส้นทางคล้ายกับที่นกบินไปบนท้องฟ้า นกบินไปแล้วโดยไม่มีร่องรอยใดๆ ไม่มีใครสามารถจะตามไปได้ ดังนั้นวิถีทางนี้จึงเป็นวิถีที่ไร้เส้นทาง มันไม่ใช่ทางที่ทำไว้เรียบร้อย ท่านจะต้องหามันให้เจอ และจะต้องหามันในวิถีทางของท่านเอง ท่านไม่สามารถจะใช้ทางของคนอื่นได้” เราพอใจที่จะเรียนรู้จากคนอื่น พยายามใช้เส้นทางของคนอื่น ถึงเวลาหรือยังที่เราจะหันมาแสวงหาเส้นทางของเราเอง แม้ว่าจะต้องใช้เวลาามากขึ้นก็ตาม

“เต๋ามีความเป็นอิสระ มีความอลหม่าน มีความยุ่งเหยิงอยู่ในนั้น ถ้าท่านถูกบังคับให้ต้องมีวินัย ท่านจะตกเป็นทาส วินัยจะต้องมาจากการตื่นรู้ ท่านจึงจะเป็นครูที่แท้จริง หากท่านกำหนดกฎเกณฑ์ให้กับชีวิตของท่าน มันเป็นการเสแสร้งเท่านั้น ความยุ่งเหยิงยังคงมีอยู่ในแก่นชีวิตของท่าน ความมีระเบียบจะอยู่แค่บริเวณผิวหน้าเท่านั้น การที่ท่านทำหายความไม่มีระเบียบและอยู่กับมันได้ เป็นการอยู่อย่างกล้าตาย แล้วสุดท้ายความมีระเบียบจะเกิดขึ้นในชีวิตของท่าน” แนวคิดเรื่องระเบียบของชีวิตนี้จะขยายความมาใช้กับระเบียบขององค์กรได้หรือไม่ ดูเหมือนจะขัดแย้งอย่างรุนแรงกับความพยายามที่จะสร้างระบบคุณภาพในองค์กร แต่เรายอมรับหรือไม่ว่าขณะนี้เราได้ระเบียบอยู่แค่บริเวณผิวหน้าเท่านั้น

นับเป็นความท้าทายอีกประการหนึ่ง หากเราจะสามารถผสมผสานศาสตร์แห่งเต๋ามาในกระบวนการคุณภาพของเรา แต่ก่อนอื่นเราคงต้องพยายามหล่อหลอมความต่างเข้ามาอยู่ในตัวเรา ไม่สร้างความรู้สึกที่ว่าเต๋าคือ

ข้า้ตรงข้ามกับกระบวนการคุณภาพ แล้วค่อยๆ ร่วมกันค้นหาวิธีทางของแต่ละคน เพื่อให้เราสามารถก้าวไปได้ไกลกว่ากรอบจำกัดที่มีอยู่ในปัจจุบัน